

Göç ve Bağımlılık: Suriyeli Göçmenlerin Madde Kullanım Süreçlerine Dair Nitel Bir Araştırma^a

Migration and Addiction: A Qualitative Study on Substance Use Process of Syrian Migrants

Meryem ŞAHİN^b , Fethi GÜNGÖR^c

ÖZ	ABSTRACT
<p>Literatürde göç deneyimi ve bunun etkileri bağımlılık açısından risk olarak değerlendirilmektedir. Bu çalışmada madde kullanımı olan Suriyeli göçmenlerin madde kullanım süreçleri ve bununla ilgili risk faktörlerinin anlaşılması suretiyle göç ve bağımlılık ilişkisine dikkat çekilmesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda öncelikle göç ve bağımlılık ilişkisine dair literatür incelenmiş, ardından saha çalışması gerçekleştirilmiştir. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmış, amaçlı örneklem metodu ile belirlenen, Bursa’da yaşayan 4 madde kullanıcısı bireyle görüşme gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunun tamamı erkektir ve yaşanan iç savaşla ilgili travmatik anıları (aile üyelerinin ölümü, cezaevine girme, kuşatma altında kalma, patlamaya tanıklık etme vb.) bulunmaktadır. Bulgulara göre, madde kullanımında ön plana çıkan risk faktörleri merak, arkadaş etkisi, yakınlarında kullanıcıların olması, gelecek kaygısı ve ailevi problemlerdir. Madde kullanımının sonucu olarak sağlık problemleri, adli problemler, ailevi problemler, öfke kontrol problemleri ve ekonomik problemler yaşandığı; özellikle sosyal destek kaynaklarının yeterli olmadığı görülmüştür. Tedavi olma motivasyonları olmakla birlikte dil problemi, sınır dışı edilme korkusu, tedavi hakkında bilgisizlik gibi nedenlerle tedavi süreçlerinin ilerleyemediği görülmüştür. Bulgulara dayalı olarak göçmenlere yönelik sosyal destek programlarının oluşturulması, tedavi süreçleri hakkında bilgilendirilmeleri ve tedaviye erişimlerinin önündeki engelleri kaldırmaya yönelik çalışmalar yapılması önerilmektedir.</p>	<p>In the literature, the experience of migration and its effects are considered as a risk in terms of addiction. This study aims to determine the substance use processes of Syrian immigrants and related risk factors, and to draw attention to the relationship between migration and addiction. In this context, first of all, the literature on the relationship between migration and addiction was examined, and then a field study was carried out. In the research, phenomenology, one of the qualitative research designs, was used and interviews were conducted with 4 substance users living in Bursa, who were selected by purposive sampling method. The study group is male and they have traumatic memories (such as the death of family members, imprisonment, being under siege, witnessing explosions, etc.) related to the civil war. According to the findings, the factors that encourage substance use are curiosity, influence of friends, the presence of substance users among relatives, anxiety about future and family problems. It has been observed that health problems, legal problems, family problems, anger control problems and financial problems are experienced as a result of substance use and social support resources are not sufficient, especially in this regard. Although they had the motivation to be treated, it was observed that they could not continue the treatment processes due to the language barrier, fear of deportation, and lack of information about treatment. Based on the findings, it is recommended to establish social assistance programs for immigrants, inform them about the treatment processes, and carry out studies to remove the barriers to their access to treatment.</p>
<p>Anahtar Kelimeler</p> <p>Madde Kullanımı, Suriyeli Göçmenler, Risk Faktörleri, Göç, Ruhsal Travma</p>	<p>Keywords</p> <p>Substance Use, Syrian Migrants, Risk Factors, Migration, Psychological Trauma</p>

^a Bu çalışma yazarların 20-22 Mayıs 2021 tarihinde Ankara’da gerçekleştirilen Uluslararası Göç Çalışmaları Kongresi’nde sundukları sözlü bildirin genişletilmiş halidir.

^b Dr. Öğr. Üyesi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü. Email: meryemsahin@aku.edu.tr
(Sorumlu Yazar/Corresponding author)

^c Prof. Dr., Yalova Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü. Email: fgungor@gmail.com

1. Giriş

Bir bölümü doğal sebepler, büyük çoğunluğu ise insan faktörüyle ilişkili olarak ortaya çıkan küresel ve bölgesel felaketler dünyamızda göçmen sayısını gün geçtikçe arttırmaktadır. Eski çağlardan bu yana kıtalar arası göç köprüsü mesabesindeki Anadolu coğrafyası üçüncü bin yılın başında da bu vasfını sürdürmekte, Nisan 2022 itibarıyla yaklaşık dört milyon göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Arap Baharı olarak anılan hareketin Suriye'ye uzanmasıyla başlayan protesto gösterilerinin 2011 yılında iç savaşa dönüşmesiyle, Türkiye'ye yoğun bir sığınmacı akını başlamıştır. Aradan geçen on bir yıl boyunca sayıları sürekli artan Suriyeli göçmen sayısının Göç İdaresi Başkanlığı'nın (2022) verilerine göre 14 Nisan 2022 itibarıyla 3.768.716 olduğu tespit edilmiştir. Üçüncü ülkelere giden ya da Suriye'ye dönenler dışında göçmen kitlesinin kahir ekseriyeti, on ilde yoğun olmak üzere tüm Türkiye'ye dağılmış vaziyettedir. Suriyeli sığınmacıların yoğun olarak yaşadığı illerimizden biri olan Bursa'da 14 Nisan 2022 tarihi itibarıyla geçici koruma kapsamında kayıtlı 184.349 Suriyeli göçmen yaşamakta olup, bu sayının il nüfusuna (3.147.818) oranı %5,86'dır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2022). Bu bağlamda dünyada en fazla göçmen barındıran ülkelerin başında gelen Türkiye'de Suriyeli geçici koruma kapsamındaki göçmenler hakkında yapılan bilimsel çalışmaların sayısı artış göstermektedir.

Göçmen sayısı gibi giderek sıklığı artan olgulardan bir diğeri madde kullanımudur. Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu (INCB: The International Narcotics Control Board) 2021 Raporuna göre dünya genelinde uyuşturucu madde bağımlısı sayısı 31 milyonu aşmıştır. Avrupa Uyuşturucu Raporu (2021; s.12) Avrupa Birliği'ndeki yetişkinlerin (15-64 yaş arası) yaklaşık 83 milyonunun veya %28,9'unun hayatları boyunca en az bir kez yasa dışı madde kullandığını tahmin edildiğini ifade etmektedir. Aynı rapora göre tahminen 17,4 milyon genç yetişkin (15-34 yaş arası) son bir yıl içinde uyuşturucu kullanmıştır. Bu oran erkeklerde (%21,6) kadınların (%12,1) yaklaşık iki katıdır. Benzeri veriler dikkate alındığında madde bağımlılığının günümüzün önemli sorunlarından biri olduğu görülmekte, bu nedenle halk sağlığı sorunu olarak ele alınmaktadır.

Göç olgusunun kendi doğasından kaynaklanan sorunlar göç öncesi, göç süreci ve göç sonrası yaşananlar olmak üzere ruh sağlığını doğrudan etkilemekte ve bunların doğal sonucu olarak göçmenler bağımlılık açısından riskli gruplar haline gelmektedir. Son zamanlarda, giderek artan sayıdaki çalışma göç ile bağımlılık arasındaki ilişkiye odaklanmakta (Güler ve Demircan, 2022; Şencan ve Canatan, 2021; Taşdemir, Küçükali, Uçar ve Sur, 2020), zorunlu göç eden bireylerde ruhsal sorunlar ve madde kullanım bozukluklarının eş tanı aldığı görülmektedir (Balcıoğlu vd., 2001; Horyniak, Melo, Farrel, Ojeda ve Strathdee, 2016; Porter ve Haslam, 2005; Posselt, Galletly, de Crespigny ve Procter, 2014). Durum Suriyeli göçmenler bağlamında değerlendirildiğinde madde kullanımı açısından riskli grupta yer aldıkları görülmektedir. Yetişkinler arasında da görülmekle birlikte, genç yaştaki Suriyeli göçmenler arasında madde kullanımının yaygınlaştığına dair gözlemler bulunmaktadır.

Genç göçmenleri madde kullanımına iten sebepleri dikkate alan koruyucu ve önleyici tedbirlerin geliştirilerek uygulanması hem insan haklarının korunması hem de sosyal uyumun sağlanması kapsamında önem arz etmektedir. Diğer taraftan göç olgusunun bağımlılıkla ilgili risk faktörleri arasında önemli bir yer tutmasına rağmen dört milyona yakın büyüklükte bir göçmen kitlesine ilişkin ülkemizde göç ve bağımlılık ilişkisine dair çalışmaların yok denecek kadar az oluşu dikkat çekmektedir. Taşdemir ve diğerlerinin (2020) 2018-2019 yıllarında beş ilde gerçekleştirmiş olduğu alan araştırması, Türkiye'de yaşayan Suriyeli göçmenler arasında

madde kullanımına ilişkin müstakil çalışmaların ender bir örneğini teşkil etmektedir. Hem ülkemizde daha az uyum problemi yaşamaları hem komşu ülke Suriye'nin geleceği olan genç nesli tehdit etmesi hasebiyle durumun öncelikle bilimsel çalışmalarla tespiti, ardından uygulanabilir çözüm önerilerinin sunulması önem arz etmektedir. Önemli bir toplumsal problem riski barındırması sebebiyle yürüttüğümüz bu çalışmada, Bursa örneğinde madde kullanan Suriyeli genç göçmenlerin bağımlılık süreçleri, karşılaştıkları risk faktörleri ve bu konuda alınabilecek önlemlerin anlaşılması amaçlanmıştır.

2. Göç ve Bağımlılık İlişkisi

DSM-5 (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders / Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Sınıflandırma El Kitabı) bağımlılığı madde kullanım bozukluğu kategorisinde ele almaktadır. DSM-5 tanı kriterlerine göre uzun süreli kullanım, sorumluluklarını yerine getirememe, olumsuz etkilerine rağmen kullanıma devam etme, madde kullanımı için yoğun istek duyma, tolerans ve yoksunluk geliştirme gibi on bir madde halinde sıralanan bulgulardan 1 yıl içerisinde 2 veya 3'ü varsa hafif, 4 veya 5'i varsa orta, 6 veya daha fazlası varsa kişinin ağır derecede madde kullanım bozukluğu olduğu kabul edilmektedir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014).

Bağımlılık literatüründe göç, ruhsal travma, ekonomik problemler, uyum problemleri, arkadaş grubunun etkisi, ailedeki rol modeller, baskıcı veya ilgisiz ebeveynler, yaşanan psikolojik sorunlar, ailenin ekonomik düzeyi, fiziki şartlar ve maddeye kolay erişilebilirlik gibi durumlar madde kullanımı açısından risk faktörü olarak ele alınmaktadır (Öz ve Alkeveli, 2018; Öztürk, Kırlioğlu ve Kıracı, 2019). Bu konuda madde kullanımı ile göçmenlerin yaşadığı ruhsal travmaları (Brune, Haasen, Yagdiran ve Bustos, 2003; Stewart, 1996), çatışma nedeniyle veya zorla yerinden edilmeyi (Ezard, 2012; Weaver ve Roberts, 2010) ilişkilendiren çalışmalar bulunmaktadır.

Suriyelilerin yaşadığı göç özelinde ele alındığında zorunlu göçün etkilerinin de dikkate alınması gerektiği düşünülmektedir. Göç öncesinde, göç esnasında ve göç sonrasında kaynak, transit ve hedef ülkede göçmenlerin maruz kaldığı çok boyutlu problemler madde kullanımı için zemin oluşturabilmektedir. Göç öncesi süreçte işkenceye maruz kalma, çatışma yaşama, cezaevine girme, ekonomik problemler, yakınlarının ölümüne şahit olma (Iversen ve Morken, 2003; Opaas ve Varvin, 2003); göç sürecince cinsel ve fiziksel şiddet, insan kaçakçılığı, güvensiz göç yolculuğu, aile üyelerini geride bırakma; göç sonrasında ise gelecekle ilgili belirsizlik, iş bulma problemleri, sosyal dışlanma yaşanma ihtimali yüksektir (Priebe, Giacco ve El-Nagib, 2016). Göç öncesinde ve göç esnasında maruz kalınan durumlar hedef ülkeye ulaşan göçmenlerin biyolojik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin düşmesine sebebiyet vermekte, bu durum hedef ülkede sosyal uyumu zorlaştırmakta (Adigüzel, 2017), böylece problemlerle baş etmede zorlanan göçmenler madde kullanımına yönelebilmektedir.

Kara ve Nazik (2018) göçün kadın ve çocuk sağlığına etkisini inceledikleri çalışmalarında, göç yaşayan çocuklarda suça yönelme, depresyon, anksiyete, gelişim geriliği, uyku ve yeme bozuklukları, özgüven eksikliği, okul başarısızlığı gibi problemlerin görüldüğünü bildirmişlerdir. Bu problemlerin yanı sıra göçmen çocuklarda sigara ve alkol bağımlılık riski de sıklıkla gözlenmektedir (Aydın, Şahin ve Akay, 2017; Özdemir ve Budak, 2017), göç sonrası uyum problemleri yaşayan çocuklarda madde kullanımı oranlarının yüksek olduğu belirtilmektedir (Kızmaz ve Bilgin, 2010). İstanbul'un Sultanbeyli ilçesinde yaşayan Suriyeli çocuk ve ergenlerle

yapılan araştırmada bu grubun yaygın ruhsal bozukluklara karşı kırılğan olduğu ve gruba özgü önleme ve müdahale programlarına ihtiyaç olduğu vurgulanmıştır (Scherer vd., 2020).

Madde bağımlılığına ilişkin araştırmalarda göçmenlerin risk altındaki toplumsal gruplar arasında yer aldığı görölmektedir. Sosyal dışlanmaya maruz kalan göçmen gençlerin daha hassas yapıları sebebiyle bu gruba yönelik etkili politikalar geliştirilmesi toplum güvenliği açısından da önem arz etmektedir. Ülkelerin özellikle ekonomik üretim sürecinde en etkin yaş grubunu oluşturan gençlerin sosyal yapıyı doğrudan etkilemeleri (Dama, 2019) hasebiyle göçmen gençlerin madde bağımlılığına karşı korunması sadece Türkiye toplumuna uyumları açısından değil aynı zamanda Suriye'nin yeniden imarı bakımından da stratejik öneme sahiptir. Göç öncesinde ve göç esnasında çok boyutlu problemlere maruz kalan bireyler, göç sonrasında yeni topluma uyum problemi yaşamakta; dışlanma, yetersiz beslenme, fiziksel ve bilişsel gelişim geriliği, tehlikeli ortamlarda bulunma, suça karışma, madde kullanımı (Baş, Molu, Tuna ve Baş, 2017) gibi kendi başlarına özemeyecekleri çok katmanlı sorunlarla yüzleşmektedir. Bu durum hedef ülkenin bilimsel verilere dayanan etkili sosyal politikalar geliştirmesini zorunlu kılmaktadır.

Ankara, İstanbul, Gaziantep, Hatay ve Mardin illerinde yaşayan Suriyeli göçmenlerle ilgili bir araştırmada (Taşdemir vd., 2020) orta yaş grubunda alkol bağımlılığı ve ilaç kötüye kullanımı, ocuk ve genç yaş grubunda ise madde kullanımı öne çıkmıştır. Yeşilay tarafından desteklenen ve 2018-2019 tarihleri arasında adı geçen beş ilimizde gerçekleştiren alan araştırmasında Suriyeli göçmenleri madde kullanımına iten faktörler üç kategoride sıralanmış olup bireysel açıdan; ergen, bekâr, eğitim düzeyi düşük, okula gitmeyen, işsiz, travma öyküsü olan, ailesinden uzak kalan veya sosyoekonomik düzeyi düşük göçmenlerin alkol ve madde bağımlılığı için risk grubu oluşturduğu gözlenmiştir. evre açısından; yasadışı madde kaçakçılığı, zorlu çalışma şartları, riskli iş sektörleri, ocuk işçiliği, sigortasız istihdam, sosyal destekten ve rehberlikten yoksunluk, sosyal dışlanma alkol ve madde bağımlılığı için başlıca hazırlayıcı faktörler olarak gözlenmiştir. Politika boyutunda ise hizmetlerde çok sektörlü yaklaşımın gözetilmemesi, göçmenler arasında bağımlılıkların yeterli izlenmemesi, sağlık, eğitim ve sosyal hizmetlere yeterli düzeyde erişememe, eğitilmiş göçmen iş gücünün yetersiz kullanımı ve makro düzeyde uyulşturucu kaçakçılığı risk faktörleri arasında sıralanmıştır.

Göçmen ailenin gelir yetersizliği sebebiyle ocuk ve gençlerin çalışmak zorunda kalması, Türk eğitim sistemine nasıl dahil olacağını bilmeme, Türkçeyi okula gidecek düzeyde öğrenememe, gerekli resmî belgelere sahip olmama, ailelerin eğitim kurumuna mesafeli tutumu gibi sebeplerle Türkiye'de Suriyeli göçmen ocuk ve gençlerin okula devam etme oranı düşük düzeyde kalmaktadır (Özerim vd., 2020). Örneğin geçici koruma altındaki kayıtlı Suriyeli ocuk ve gençler arasında brüt okullaşma oranı, devlet okullarında ve geçici eğitim merkezlerinde eğitim gören tüm öğrenciler dahil edildiğinde Haziran 2017 itibarıyla %59,1 düzeyinde kalmıştır (UNICEF, 2019: 75).

Özerim, Telli ve Karaca (2020) tarafından hazırlanan Türkiye'deki Genç Mültecilere Yönelik Destek Mekanizmalarının Geliştirilmesi İçin Durum ve İhtiyaç Analizi alışması Raporu bulgularına göre genç mültecilerin hayatlarının gençlik dönemini; öğrenme, eğitim, sorumluluk, topluma aktif katılım, hedef, özgüven, üretmek gibi önemli kavramlar ile özdeşleştirmesi, hane halkı gelirine katkıda bulunma istekleri, yeteneklerini geliştirebilmek, Türkçeyi çok iyi öğrenmek ve sosyalleşmek için çaba içinde olmaları, gençlik merkezlerinin spor ve dil kursları başta olmak üzere farklı etkinliklerine katılma eğiliminde olması, ayrıca bazı genç göçmenlerin odak grup görüşmelerinde bağımlılık konusunda daha fazla bilgi ve yardıma ihtiyaçları olduğunun

vurgulanması, Millî Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Göç İdaresi Genel Müdürlüğü başta olmak üzere kamu kurum ve kuruluşlarının göçmen gençlerin madde kullanımına yönelmesini en başında önlemeye ve tam bir sosyal uyum gerçekleştirmeye yönelik çalışmalarının göçmen kesiminde müspet bir karşılık bulacağına açık göstergesidir (Özerim vd., 2020: 9-11). Anılan araştırmaya katılan genç göçmenlerin daha ziyade iş, ruh sağlığını korumak, dil/ iletişim sorunları, eğitim, finansal sorunlar yanında hüzün, fobiler, kendini geliştirememeye, bağımlılık ve yoksulluk konularında psikolojik desteğe ihtiyaç duyduklarını belirtmiş olmaları (Özerim vd., 2020: 48) genç göçmenler arasında madde kullanımıyla mücadele için toplumsal zeminin uygun olduğunu ortaya koymuştur.

Suriyeli göçmenlere ilişkin araştırmaların birçoğunda Türkçeyi yeterli düzeyde öğrenememe, geçerli bir kimlik belgesine sahip olamama, dışlanma, çalışma hayatına yasal çerçevede katılamama gibi uyum sorunlarının ortaya konulmasının yanı sıra (Güneş Aslan ve Güngör, 2019: 1624), özellikle sorunlarla baş etmede yetersiz kalan genç göçmenleri uyuşturucu madde kullanmaya yöneltebilen problemlere ilişkin, kamu, özel sektör ve gönüllü sektör kuruluşlarının koordineli çalışmalarına yönelik öneriler geliştirildiği görülmektedir.

3. Yöntem

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Buna dayalı olarak kriter örneklem metodu ile belirlenen, Bursa'da yaşayan 4 madde kullanıcısı bireyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiş, görüşme dökümleri üzerinden içerik analizi ve betimsel analiz yapılmıştır.

3.1. Çalışmanın Deseni

Bu çalışma madde kullanıcısı olan Suriyeli bireylerin deneyimlerine odaklandığı için nitel araştırma desenlerinden fenomenolojik desene dayalı yürütülmüştür. Fenomenolojik desende ele alınan fenomenle ilgili deneyimi olan bireylerden veri toplayarak deneyimlerinin özünü betimlemek (Creswell, 2012), fenomene ilişkin tecrübeleri tanımlamak, anlamak ve yorumlamak amaçlanmaktadır (Kabakçı-Yurdakul, 2016; Yıldırım ve Şimşek, 2006). Mevcut araştırmada, araştırmacılar tarafından bu desene uygun bir görüşme formu hazırlanmıştır. Görüşme formunda bireylerin göç deneyimleri, bağımlılığa ilişkin deneyimleri ve tedavi süreçlerine ilişkin bilgi ve motivasyonlarının anlaşılmasını sağlayacak açık uçlu sorulara yer verilmiş ve yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır.

3.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama aşamasından önce 19.02.2019 tarihinde Yalova Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulu onayı alınmış, aynı zamanda çalışmanın yürütüleceği Bursa ili Uyuşturucu ile Mücadele İl Kurulu'na bilgi verilerek araştırma onayı alınmıştır. Yalova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından desteklenen (2018/AP/0015) ancak Covid-19 salgını sebebiyle süresinde tamamlanamadığı için 09.06.2021 tarih ve 79 sayılı BAP Komisyonu kararıyla kapatılması sebebiyle fiilen destek alınamayan proje araştırmacıların şahsi imkânlarıyla tamamlanmıştır.

Çalışmaya dahil edilen bireylerde aranan kriterler Suriye'den göç etmiş olması, Bursa'da ikamet ediyor olması ve madde kullanım öyküsünün bulunmasıdır. Bu kriterlere uyan bireylere ulaşma sürecinde göçmenlere yönelik çalışmalar yürüten Uluslararası Doktorlar Derneği (AID) Bursa Şubesi ile işbirliği yapılmıştır. Katılımcılara ulaşımda ve görüşmelerin tercüme edilmesinde AID

tarafından görevlendirilen Suriyeli bir tercümandan yardım alınmıştır. Biri yüz yüze, diğerleri pandemi sebebiyle Zoom platformu üzerinden gerçekleştirilen görüşmeler katılımcıların taleplerine göre Türkçe veya Arapça gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler Ekim 2019-Mart 2021 tarihleri aralığında gerçekleştirilmiş ve ortalama 58 dakika sürmüştür.

Araştırmacılar tarafından oluşturulan yarı yapılandırılmış görüşme formunda katılımcıların madde kullanım deneyimlerini, madde kullanımına başlama süreçlerini, sigara ve alkol kullanımlarına dair bilgilerini ve tedaviye yönelik tutumlarını anlamaya yönelik açık uçlu sorular bulunmaktadır. Görüşmeler esnasında katılımcıların onayıyla kayıt alınmış ve sonrasında bu kayıtlar araştırmacılar tarafından transkript edilerek yazılı belge haline getirilmiştir. Bu yazılı dökümler kullanılarak içerik analizi yapılmıştır. Araştırmanın amacı ışığında veriler kodlanmış ve belirli kategoriler altında toplanmıştır. Tekrarlayan okumalarla kod ve kategorilere son hali verilmiştir. Verilerin analizinde ve bulguların görselleştirilmesinde MAXQDA programından faydalanılmıştır. Bulgular sunulurken kod içeriğini temsil etmek üzere katılımcıların doğrudan alıntılarına yer verilmiştir.

3.3. Çalışma Grubu

Çalışma kapsamında madde kullanıcısı dört Suriyeli göçmen ile görüşülmüştür. Katılımcıların tamamı erkektir ve Bursa'da yaşamaktadır. Katılımcıların sosyo-demografik bilgileri Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri

	Cinsiyet	Yaş	Meslek	Medeni Durum	En Son Okuduğu Sınıf
K1	E	18	Ayakkabı imalatı işçisi	Bekâr	4
K2	E	19	Mobilya işçisi	Nişanlı	7
K3	E	30	İnşaat işçisi	Evli	5
K4	E	21	Tekstil işçisi	Bekâr	Lise 1

Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri değerlendirildiğinde literatürde bağımlılık ile ilgili yapılan çalışmalara benzer özelliklerde oldukları görülmektedir. Araştırma katılımcılarının tamamı erkeklerden oluşmakta olup, literatürdeki çoğu çalışmaların bulguları erkeklerin kadınlara oranla daha fazla bağımlılık riski altında olduğunu göstermektedir (Evren ve vd., 2003; Tanrikulu ve Carman, 2009). Örneğin Weaver ve Roberts (2010) tarafından zorunlu göç eden bireyler üzerinde yapılan çalışmada erkek cinsiyetinin zararlı alkol kullanımı için risk faktörü olduğu görülmüştür. Bogic vd. (2012) tarafından yapılan çalışmada genç bir yaşta olma, erkek olma ve bir partner ile yaşamamanın daha yüksek madde kullanımı oranları ile ilişkilendirildiği görülmektedir.

Bağımlılık çalışmalarında risk faktörleri arasında en sık vurgulanan hususlardan bir diğeri eğitim düzeyidir. Literatürdeki çalışmalarda eğitim düzeyinin yükselmesi ile alkol ve madde bağımlılığı arasında negatif bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Öztürk vd., 2016). Ege Üniversitesi Psikiyatri Anabilim Dalı Bağımlılık Tedavi Birimi'nde tedavi alan vakaların %89'unun ilköğretim mezunu olduğu (Altıntoprak, Akgür, Kitapçioğlu, Yüncü ve Coşkunol, 2014), bir diğer çalışmada alkol ve madde bağımlısı hastaların %67,5'inin ilköğretim mezunu olduğu (Bulut vd., 2006) görülmüştür. Bu çalışmada da katılımcıların eğitim seviyesinin düşük olduğu görülmektedir (Bkz. Tablo 1).

4. Bulgular ve Tartışma

Araştırmada elde edilen bulgular katılımcıların göç öncesi deneyimleri, sigara-alkol ve madde kullanım özellikleri, madde kullanımlarına ilişkin tespit edilen risk faktörleri, madde kullanımının

hayatlarına etkisi ve tedaviye yönelik tutumları olmak üzere beş kategoride analiz edilmiş ve elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır. Aşağıda bu kategorilere dair bulgular yer almaktadır.

4.1. Göç Öncesi Deneyimlerin Etkisi

Katılımcıların tamamının yaşadığı iç savaşa dair travmatik anıları vardır. Katılımcıların göç öncesi deneyimleri analiz edildiğinde çatışmaya maruz kalmak, cezaevine girmek, aile üyelerini çatışmalar sonucu kaybetmek, patlamalara tanık olmak gibi pek çok travmatik yaşantılarının olduğu görülmektedir.

K1 Suriye’de ilköğretimi tamamlamış, Türkiye’de geçim zorluğu sebebiyle işe başladığından eğitimini devam ettirmediğini ifade etmiştir. Babasıyla birlikte ayakkabı sektöründe çalışmaktadır. Kendisi dışında 2 kardeşi ve anne babasıyla birlikte yaşamaktadır. İç savaş esnasında kuşatma altında kalmış, dayısı vefat etmiş ve kendisi de patlamalara tanık olmuştur. *“Biz 10 gün kaldık savaşın içinde. Evden çıkmadık. Ne yemek ne su hiçbir şey yok. Evin içinde kaldık, dışarıya çıkamıyoruz.”*, *“Önümden patlama oldu, kafa parçalarını gördüm. Bir topluluk üzerine füze geldi. Orada patlamış, parçalanmış insan parçalarını gördüm.”* ifadeleri katılımcının deneyimlerini yansıtmaktadır. K2 Suriye’de yedinci sınıfa kadar eğitim görmüş, Türkiye’de devam ettirmemiştir. İç çatışmalarda babası ölmüş, annesi tutuklanmıştır. *“Çalışmaya geldim. Babam ölmüştü. Aileme ben bakmak zorundaydım. Suriye’de iş yapmak çok zordu koşullardan dolayı.”* ifadeleriyle Türkiye’ye göç nedenini açıklamıştır. Annesi tekrar evlenmiş ve 2 çocuğu olmuştur. Katılımcı, anne ve üvey babasının evinde kiraladığı bir odada yaşamaktadır. Suriye’de bir kız kardeşi daha vardır. K3 7 yıllık evli olup, eşi ve 3 çocuğuyla yaşamaktadır. İç savaş esnasında 3 yıl 7 ay hapis cezası almıştır. *“Savaş sebebiyle geldim. Esat güçleri tarafından tutuklanıp hapse girdim.”* ifadeleri ile göç nedenini ifade etmiştir. Madde kullanmaya cezaevinde başlamış, Türkiye’de devam etmiştir. K4 anne, baba ve kardeşiyle yaşamaktadır. Suriye’de yaşanan iç savaşta aile üyeleri hayatını kaybetmiştir. *“2 kardeşim şehit oldu. 5 kardeşlik, şu an 3 kardeşiz”* ifadeleri bu durumu aktarmaktadır.

Travmatik hayat olayları bağımlılığa ilişkin risk faktörlerinden birisi olarak değerlendirilmektedir. Bu travmalara ilaveten katılımcıların hayatlarına göç olgusu dahil olmuştur. Yapılan araştırmalara göre göçmenlerde ev sahibi nüfusa oranla ruh sağlığı sorunları (depresyon, anksiyete bozukluğu, travma sonrası stres bozukluğu gibi) daha yüksektir (Fazel, Wheeler ve Danesh, 2005; Horyniak vd., 2016; Peconga ve Thøgersen, 2020). Suriyeli mültecilerin bulunduğu İslahiye kampında kalan çocuk ve ergenlerle yapılan bir araştırmada göç öncesi süreçte katılımcıların %79’unun savaş veya silahlı çatışmaya maruz kaldığı, %74’ünün bir yakını kaybettiği, %60’ının ise birisinin vurulmasına veya yaralanmasına tanık olduğu bildirilmiştir (Özer, Şirin ve Oppedal, 2016). Scherer vd. (2020) tarafından İstanbul’un Sultanbeyli ilçesinde yaşayan Suriyeli çocuk ve ergenlerde depresyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) yaygınlığını ele alan araştırma yürütülmüş, çalışma sonucunda bu grubun ruhsal bozukluklara karşı savunmasız olduğu vurgulanmıştır. Bu çalışma kapsamında görüştüğümüz bireylerde de yaşadıkları travmatik deneyimlerin etkisinin sürdüğü gözlenmiştir.

4.2. Sigara, Alkol ve Madde Kullanımına Dair Bilgiler

Katılımcıların tamamının madde kullanım öyküsünün dışında sigara ve alkol kullanım öyküsü de bulunmaktadır. Görüşme yapılan süreçte hepsi sigara ve madde kullanmaktadır, 2 katılımcı bir müddettir alkol kullanmadığını ifade etmiştir. Literatür incelendiğinde madde denemesi için

sigara ve alkol kullanımı yordayıcı değişken olarak görülmekte (Öztürk vd., 2016), sigara kullanan bireylerde alkol ve zararlı madde kullanımının daha yoğun olduğu vurgulanmaktadır (Zakletskaia vd., 2010). Aynı zamanda erken dönemlerde düzenli olarak sigara kullanımı, hayat boyunca bağımlılık yapıcı madde kullanımı ihtimali açısından riskli bir davranış olarak değerlendirilmektedir (Hanna ve Grant, 1999). Alkol kullanımı ile sigara kullanımının karşılıklı olarak kullanım düzeylerini daha yukarı taşıdıkları (Abdullah, Fielding ve Hedley, 2002), sigara içen bireylerin daha fazla alkol kullanmaya eğilim gösterdiklerini (Grucza ve Bierut, 2006) ortaya koyan araştırmalar mevcuttur. Literatür genel olarak değerlendirildiğinde sigara kullanan bireylerde, alkol ve madde deneme ve kullanımının daha yüksek olduğu görülmektedir. Araştırma kapsamında görüşülen bireylerde de ilk başlangıç maddesinin sigara olduğu, aynı zamanda hepsinde alkol kullanım öyküsü olduğu görülmektedir.

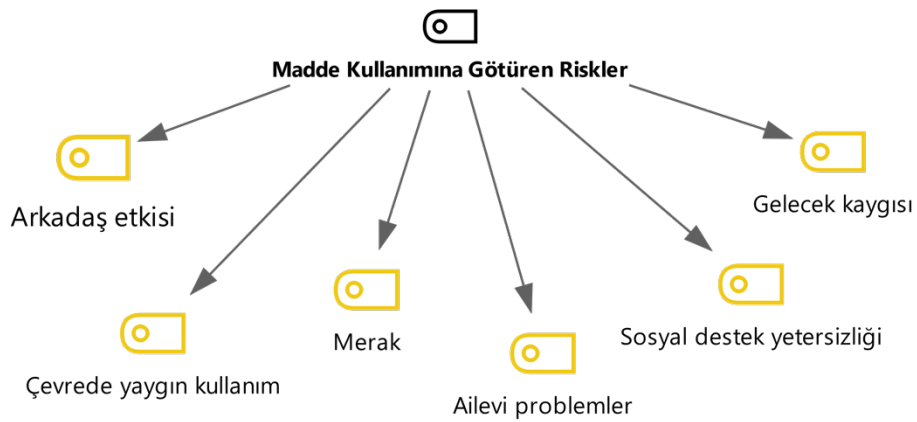
Katılımcıların sigarayı ilk deneme yaşları 11, 13 ve 20; alkolü ilk deneme yaşları 13, 19 ve 20; maddeyi ilk deneme yaşları 13, 16 ve 20'dir. Katılımcıların sigara, alkol ve maddeyi ilk deneme yaşları değerlendirildiğinde büyük oranda ergenlik dönemi olarak adlandırılan döneme denk geldiği görülmektedir. Bu aralık özellikle madde bağımlılığı açısından riskli yaş grubu olarak ele alınmaktadır (Erdamar ve Kurupınar, 2014). Kulaksızoğlu (1999) ergenlik döneminin başlangıcını bireylerin sigara, alkol, uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı maddeler ile ilk kez karşılaştığı dönem olarak belirtmiştir. Çalışmalarda madde bağımlılığı için çocuk ve genç yaş grubunun ön plana çıktığı, alkol bağımlılığı ve ilaç kötüye kullanımında ise riskli grubun daha çok orta yaş olduğu görülmektedir (Taşdemir vd., 2020).

Katılımcıların maddeyi kullanım yerleri incelendiğinde, kullanımın dış bir mekânda, işyerinde olabildiği gibi evde de olabildiği görülmüştür. Katılımcıların üçünün ailesinde sigara kullanımı varken, birinde bulunmamaktadır. Hiçbirinin ailesinde madde kullanımı yoktur. İkisinin ailesinde ise mevcut durumda veya geçmişte alkol kullanımı vardır. Bir katılımcı madde kullanımına Suriye'de başlamışken, diğerlerinin ilk madde kullanımı Türkiye'de olmuştur.

326

4.3. Madde Kullanımına İlişkin Riskler

Çalışma grubunun bağımlılık yapıcı madde kullanmaya başlama süreçleri incelendiğinde risk faktörleri olarak arkadaş etkisi, çevrede yaygın kullanım, merak, ailevi problemler, sosyal destek yetersizliği, gelecek kaygısı ve sosyal destek yetersizliğinin olduğu görülmüştür (Şekil 1).

Şekil 1: Madde Kullanımına İlişkin Riskler

Arkadaş etkisi ön plana çıkan risk faktörlerinden birisidir. 30 yaşındaki katılımcı ilk madde kullanma sürecinin arkadaşlarının teklifiyle gerçekleştiğini "... arkadaşlardan gördüm. Hapse girdiğimde başladım, çıktığımda da devam ettim. (...) Arkadaşlarım içiyordu, bana teklif ettiler, öyle oldu." (K3) şeklinde ifade etmiştir. Bir diğer katılımcı arkadaş ısrarına vurgu yapmıştır: "Arkadaşlar gelirdi geceleri. İşte iç iç." (K1). 21 yaşındaki katılımcının:

"Ben arkadaşım ile birlikteydim. Onda ot vardı, yürüyorduk, bir baktım ot çıkardı. Bilmiyordum ot kullandığını. Bir baktım gözünde kırmızılık var, sordum hayırdır hasta mısın, nedir bu kırmızılık diye. Bana dedi ki otu kullandığım için oldu. Ben de dedim ki ver ben de bir deneyeyim. Öyle başladım. (...) Sonra sevmeye başladım, kullanmaya devam ettim". (K4)

ifadesi de arkadaş etkisine işaret etmektedir. Bağımlılıkta arkadaş etkisi literatürde de sıklıkla vurgulanan bir husustur. Pek çok araştırma bulgusuna göre madde kullanıcısı akran olması durumunda, birey bağımlılık açısından daha riskli hale gelmektedir (Erdem, Eke, Ögel ve Taner, 2006; Ögel, Taner, Eke ve Erol, 2004; Springer vd., 2004; Şencan ve Canatan, 2021). Özellikle ergenler söz konusu olduğunda akran ve arkadaş etkisi madde kullanım davranışı açısından daha kritik bir hale gelmekte, tetikleyici rol oynamaktadır (Lundborg, 2006; Mason, Mennis, Linker, Bares ve Zaharakis, 2014). Çalışma grubunun deneyimlerinde bu riskin kendisini gösterdiği görülmektedir.

Bireyin çevresinde kullanıcıların olması, onların kullanımını görmesi veya yoğun kullanıldığının düşünülmesi bir diğer risk faktörüdür. K1, çevresinde madde kullanımının yoğun olduğunu düşünmektedir: "Bütün gençler, benim yaşlardaki gibi, hepsi içiyor. Şimdi benim tanıdığım, Bursa'da 100 kişiden fazla içenler var". K3'ün "Nereye gitsem var. Bursa'da her tarafta var. Sokağa çıksan var, kahveye gitsen var." ifadesi de aynı kanaati yansıtmaktadır. K2, ilk madde kullanımını çevresinde satıcıların olmasıyla ilişkilendirmiştir: "Çalıştığım yere yakın yerde satıyorlardı. Ben de bakayım bu nedir dedim. Öyle başladım." İlgili literatür incelendiğinde bireyin sosyal çevresinde madde kullanım davranışının olması, alkol ve maddelere kolay erişebilirlik, göçmenlerin ikamet ettiği yerlerin daha çok dezavantajlı grupların yaşadığı ve madde kullanımının yüksek olduğu mahallelerden oluşmasının madde kullanım riskini artırdığı görülmektedir (Karriker-Jaffe, 2011). Altonji, Cattan ve Ware (2016) tarafından yapılan çalışmada özellikle ergenlerin yaşadığı çevrede yasa dışı madde kullanımının yaygın olmasının madde kullanım riskini artırdığı görülmüştür. Yürüttüğümüz çalışmada da katılımcıların aktarımlarında çevrede yaygın kullanım sıklıkla vurgulanan bir husus olmuştur.

Merak duygusu, ön plana çıkan bir diğer bulgudur. 18 yaşındaki katılımcı sigaraya başlama sürecini "Okuldayken, çok ufaktık. Kardeşimle paket almıştık. Babamla annemin paketi idi. Biz de bir paketi aldık, sakladık, merak ettik. Ondan sonra babam yakaladı bizi. Ama bilmiyorduk sigara nasıl içilir, öyle üflüyorduk 10-11 yaşında..." (K1) şeklinde; madde kullanmaya başlama sürecini de benzer şekilde; "Çok merak ettim yani, böyle bi ampulden duman çıkıyor, nedir yani? Çok merak ettim, ben de içtim." (K1) şeklinde merak duygusuyla açıklamıştır. 19 yaşındaki diğer katılımcı yine merak duygusuna işaret etmiştir: "Çalıştığım yere yakın yerde satıyorlardı. Ben de bakayım bu nedir dedim. Öyle başladım." (K2). Katılımcıların aktarımlarında da vurguladıkları gibi maddeye kolay erişebilirlik, kullanımın olduğu ortamlarda bulunmaları aynı zamanda merak duygusunu da pekiştirmektedir (Görgülü, 2019). Bağımlılık yapıcı maddelerin etkileri konusunda yetersiz bilgiye sahip ergenler merak duygusuyla hareket ederek kullanıma başlayabilmektedir.

Katılımcıların yaşadıkları ailevi problemlerin de madde kullanım süreçlerini etkilediği görülmüştür. Madde kullanımına işyerindeki arkadaşlarının etkisiyle başladığını ifade eden K1 “*Evde kavga etmiştim. Gitmedim eve, dükkânda yatıyordum...*” şeklinde kullanım öncesi sürecini aktarmıştır. Babasının vefatı sonrası ikinci evliliğini yapan annesi ve üvey babasının evinde yaşayan ve üvey babasıyla arasının çok iyi olmadığını dile getiren K2, madde kullanımına atıf yaparak “*Annem ve kardeşim benle birlikte olsalardı bu hale gelmezdik.*” demiştir. Aile sisteminde problemlerin yaşanması, aile içi sorunlar pek çok çalışmada bağımlılığa dair risk faktörü olarak ele alınmakta; çalışmalarda katılımcılar madde kullanımlarını aile içi süreçlere vurgu yaparak açıklama eğiliminde olmaktadır (Hawkins, Catalano ve Miller, 1992; Telzer, Gonzales ve Fuligni, 2014). Bu risk faktörü çalışma grubunda kendini göstermiştir.

Yaptığımız araştırmada katılımcılar sosyal ve duygusal açıdan yetersiz destek hissetmelerini madde kullanım süreçleriyle ilişkilendirmişlerdir.

“Bir şeye ihtiyacım olduğunda kullanıyorum. Bakıyorum, psikolojik olarak bir şeyi eksik hissettiğimde başlıyorum.” (K2); “İstanbul’da 8 ay kullanmadım hiç. Çalışıyordum babamın yanında. Yalnız ben, babam. (...) Ama işte arkadaşlar, akrabalar vardı, hiç bırakıyorlardı, gidiyorduk geliyorduk filan. Ama mesela var, görüyordum, önümde içiyorlar, içebilirdim. Param da vardı, almıyordum. Bursa’ya bir geldim, yine başladım. (...) Şimdi mesela bu dakikadan beri canım istemiyor yani içmeyi. Yani konuşuyoruz öyle filan, istemiyor. Ama yalnız olunca kendimi öldürmek istiyorum. (...) Çok yalnız olunca canım sıkılıyor.” (K1)

İfadeleri bu durumu aktarmaktadır. Bağımlılıkla ilgili literatürde aile bağları veya sosyal destek mekanizmalarının güçlü olmasının bireylerin baş etme becerilerini güçlendirdiği ve bağımlılığı önlemede etkili olduğu ifade edilmektedir (Görgülü, 2019). Göçmen ve bağımlılık ilişkisi ele alındığında destek mekanizmalarının rolü daha fazla öne çıkmaktadır. Suriyeli göçmenler özelinde değerlendirildiğinde çatışma nedeniyle yerinden edilme gibi göç öncesi travmatik deneyimlere ilaveten göç sonrası uyum görevleri kendini göstermektedir. Göç sürecinin neden olduğu kaygı, yeni bir toplum tarafından kabul edilmediğini hissetme ve geçici ikamet statüsüne sahip olma gibi nedenler göç eden bireyleri çeşitli ruhsal problemlere yatkın hale getirmektedir (Bogic vd., 2012). Şahin’in (2021) Bursa’da yaşayan Suriyeli göçmenler üzerinde yürüttüğü çalışmada katılımcıların %54’ünün komşularıyla hiç iletişimi bulunmadığı, %36’sının aynı şehirde akrabası olmadığı bulunmuştur.

Aktarılan bulgularda görüldüğü üzere sosyal entegrasyonda sorunlar yaşanması, sosyal dışlanma, yalnızlık, düşük mülteci statüsü, sınır dışı edilme korkusu, algılanan ayrımcılık göç sonrası karşılaşılan önemli problemlerdendir (Priebe vd., 2016). Bu durum göçmenlerin madde kullanımına dair risk faktörü olarak karşımıza çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda gençlerin maddeyi deneme/kullanma nedenleri ele alındığında sosyal ve duygusal ihtiyaçları giderme, sorunlarından uzaklaşma gibi faktörlerin olduğu görülmektedir. Van de Wijngaart’ın (1997) bu konudaki yorumu göç esnasında ve sonrasında süreçte bireylerin sosyal ağlarını kaybettikleri, bu durumda aynı zamanda hissettikleri geleneksel sosyal kontrol mekanizmasının da zayıflamasıyla madde kullanımının daha kabul edebilir hale geldiği şeklindedir. Bireyin destekleyici sosyal ağların varlığını hissetmesi ise göçmenlerde bağımlılık açısından koruyucu rol oynamaktadır.

Bazı katılımcılar madde kullanım süreçlerini gelecek kaygılarıyla ilişkilendirmiştir. 19 yaşındaki nişanlı katılımcı:

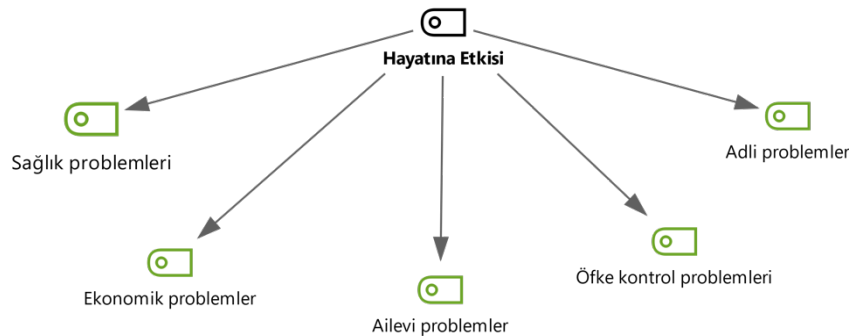
“Rahat olsaydık bu maddeleri kullanmazdık. (...) Yani her yönden. Mesela evleneceksen, nasıl evlenicem, aileme nasıl bakıcam? Rahat olsam kullanmazdım.” (K2) şeklinde, 30 yaşında evli katılımcı “Çok baskı oluyor, hayat şartları vs. (...) Maddi durumum iyi olsaydı kullanmazdım.” (K3)

şeklinde hayat şartlarına ve gelecek kaygısına işaret etmiştir. Düşük ekonomik düzey, göç kaynaklı yoksulluk bağımlılık için risk faktörlerinden birisidir (Öz ve Alkeveli, 2018; Şaşman-Kaylı vd., 2016). Aynı zamanda yasa dışı madde ticareti ekonomik sorunların sonuçlarından biri olarak da karşımıza çıkabilmektedir (Streel ve Schilperoord, 2010).

Literatürde vurgulanan risk faktörleri olan aile sistemindeki sorunlar, sosyal öğrenme, akran ve arkadaş etkisi, stresle baş etme mekanizmasında zayıflık, acı ve üzüntülerini unutmak, sorunlarının üstesinden gelebilmek için bir yol olarak görmek, bir kez denemekte mahzur görmemek, ailenin ekonomik gücü, yaşanan sosyal çevrede madde kullanım davranışının olması, maddeye kolay ulaşabiliyor olma, ergenlik döneminde olma, kayıp ve yas, merak duygusunun bu çalışmada da tekrar ettiği görülmektedir (Görgülü, 2019; Öz ve Alkeveli, 2018; Tarhan ve Nurmedov, 2013).

4.4. Madde Kullanımının Bireyin Hayatına Etkisi

Bireyin deneyimlediği biyopsikososyal problemler madde kullanım davranışı açısından risk oluşturup kullanıma neden olabildiği gibi, madde kullanımı da beraberinde birçok biyolojik, psikolojik ve sosyal soruna yol açmaktadır (Görgülü, 2019). Literatürde ön plana çıkan sorunlar depresyon, anksiyete, ruhsal problemler, önemli medikal sorunlar, umutsuzluk, kendine zarar verme, intihar, aile ilişkilerinin bozulması, sosyal ilişkilerin zayıflaması, bilişsel problemler, iş kaybıdır (Bryant vd., 2003; Görgülü, 2017; Gratz ve Tull, 2010; Swendsen ve Merikangas, 2000; Volkow ve ark., 2016). Yürüttüğümüz çalışmada da katılımcılar madde kullanımının sonucu olarak bazı problemler yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu problemler analiz edildiğinde sağlık problemleri, ekonomik problemler, ailevi problemler, öfke kontrol problemleri, adli problemler kategorilerinin ortaya çıktığı görülmüştür (Şekil 2).

Şekil 2: Madde Kullanımının Etkilediği Alanlar

Madde kullanımı katılımcıların hayatının çeşitli alanlarını olumsuz yönde etkilemiştir. K1 madde kullanımının yaşantısına etkisini aktarırken “...o gün ben keşke gelmeseydim. Orada ölseydim daha iyiydi.” demiştir. Katılımcılar tarafından, madde kullanımı sebebiyle uyku sorunları, bilişsel sorunlar, gözlerde kızarma (konjonktivit) gibi sağlık problemleri yaşandığı ifade edilmiştir. 18 yaşındaki katılımcı madde kullanımının sonucu olarak uyku problemi yaşadığını aktarmıştır:

“Hani uyumak istiyorum evde, onun için, içmeyince filan uyuyamıyorum ama.” (K1). Bazı katılımcılar da yaşadıkları bilişsel problemlere işaret etmiştir: “Aslında şu an hatırlamıyorum.

Dizi izlerken bile dalıyorum, ne izlediğimi unutuyorum.” (K3), “Bunları kullandığım için düşünme tarzım sağlam bir insandan farklı oluyor. Mesela saate bakmak için telefona bakarsın, sonra telefonu cebine koyduktan sonra telefonu niye aldığınızı unutursunuz.” (K4). Gözlerde kızarma da ifade edilen bir diğer sağlık problemidir: “Gözlerim kırmızı oluyor. Eve girdim gözlerim kırmızı. Evde akrabalarım oluyor, amcam vs. onlar benim gözüme baktıklarında hemen benim bir şey kullandığımı bilecekler.” (K4).

Volkow vd. (2016) çalışmasında esrarın kullanım sıklığı, süresi, başlama yaşı gibi değişkenlere bağlı olarak nöropsikolojik bozuklukların düzeyinin değişeceğini, aynı zamanda esrar kullanımının motivasyonsuzluk ve psikotik bozukluklarla ilişkisini tartışmakta; Lubman, Cheetham ve Yücel (2015) özellikle bilişsel gelişimde sinaptik budama ve miyelinizasyon süreçlerinin ön planda olduğu ergenlik döneminde esrar kullanımının bilişsel becerilere etkisinin daha yüksek olacağını ifade etmektedir. Katılımcıların aktardıkları sağlık problemleri bu alandaki bozulmalara işaret etmektedir.

30 yaşındaki katılımcının “*Bütün çalıştığım parayı ona veriyordum.*” (K3) ifadesi, madde kullanımının sonucu olarak yaşanan ekonomik problemi yansıtmaktadır. Madde kullanımı sebebiyle eş ve akrabalarla da problemler yaşandığı görülmüştür. Bir katılımcı eşini kastederek; “*Çok sorunlar oldu, evden gitti, terk etti. Çok problem oldu.*” ifadesiyle eşiyile yaşadığı sorunları vurgulamış, madde kullanımının ailesine karşı sorumluluklarını olumsuz etkilediğini ifade etmiştir: “*Son zamanlarda ailemi hiç düşünmemeye başladım.*” (K3).

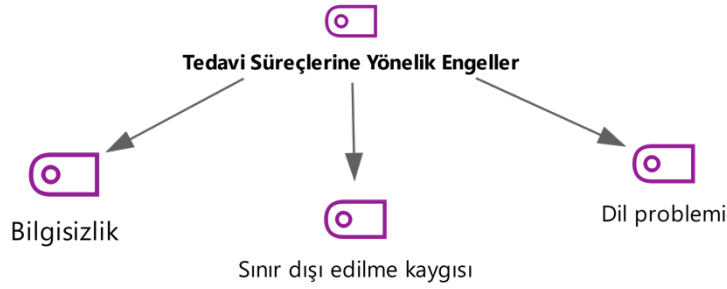
Öfke kontrol problemi de ortaya çıkan bir diğer bulgudur. “*Beni şiddete itiyor. Son zamanlarda kullandım şiddet (...) Bir baktı işte, ben çocuklara bağıryorum, kendisine bağıryorum. Öyle anladı yani.*” (K3) ifadeleri bu durumu yansıtmaktadır. Madde kullanımının yasal açıdan suç teşkil etmesi sebebiyle adli problemler de yaşanabilmektedir. Bir katılımcı bu konudaki deneyimini şu şekilde aktarmıştır:

“Ben yakalandım. Bahsettiğim arkadaş da yakalandı. Yarım gram vardı elimizde. Onu ben yere attım. Dedi kim attı? Dedim bilmiyorum. Beni saldılar. Onda bıçak yakaladılar. Bende de bıçak vardı aynısından. Beni saldılar, onu yakaladılar. Ama arkadaşını bırakmayayım yalnız diye döndüm polise bende de bıçak var dedim. 14 saat kaldık. Sonra bi yazı yazdırdılar, imzalattılar. Ben de hiçbir şey anlamıyorum, yazıyorum...” (K1).

Taşdemir vd. (2020) Türkiye’de Suriyeli göçmenlerle yaptıkları çalışmada da alkol ve madde kullanımının sonuçları olarak toplumsal dışlanma, suça eğilim, ekonomik problemler, sağlık problemleri, ailevi problemler ve işle ilgili problemler yaşandığı tespit edilmiştir. Madde kullanımının bireye etkileri değerlendirildiğinde çıktılarının sadece bireysel boyutla sınırlı kalmayıp, toplumsal dokuyu da olumsuz etkileme potansiyeline sahip olduğu görülmektedir. Bu durum madde bağımlılığının bir halk sağlığı sorunu olarak tanımlanmasında etkilidir. Bireyler hem bireysel düzlemde sağlık sorunları yaşamakta, hem aile ilişkilerinde hem de sosyal ilişkilerinde bozulmalar görülmekte, aynı zamanda yasal ve ekonomik sorunlar yaşamaktadır. Bu süreçlerin bireye olduğu kadar topluma da bedeli olmaktadır.

4.5. Tedaviye Yönelik Tutumlar

Katılımcıların tamamının belirttiği “*Bırakmak istiyorum.*” (K4) ifadesinde görüldüğü üzere tedavi olmaya yönelik motivasyonları bulunduğu gözlenmiştir. Ancak tedavi süreçlerine ilişkin bilgisizlik, Türkçeyi bilmemelerinden kaynaklanan dil ve iletişim problemleri, özellikle de sınır dışı edilme kaygısı gibi nedenlerle tedavi süreçlerinin ya hiç başlayamadığı ya da ilerleyemediği gözlenmiştir (Şekil 3).

Şekil 3: Tedavi Süreçlerine Yönelik Engeller

Bir katılımcı hem tedavi süreçlerine ilişkin bilgi eksikliğini hem de sınır dışı edilme kaygısını şu şekilde ifade etmiştir:

“Gitmek istiyorum çok. Nereye gideyim diye düşündüm. İnternette yazıyorum, uğraşıyorum böyle. Ama işte... (...). Ben hiç korkmuyorum hapisten, girebilirim. Suriye’ye gönderirlerse diye ondan korkuyorum. Tek bir şeyden korkuyorum: ben gidersem ailem... Benim aklım ailede kalacak. (...). Ben (Suriye’ye) geri gönderilebilirim.” (K1).

Daha önce tedavi sürecini başlatan katılımcı ise süreçte karşılaştığı dil problemlerine işaret etmiştir: “2 ay tedavi gördüm. Hastanede bir derneğin tahsis ettiği tercüman vardı. Dernek kapanınca tercüman desteği bitti. Türkçe anlayamadığım için tedaviye devam edemedim. O zaman daha iyi hissediyordum.” (K3). Bir diğer katılımcı da madde kullanımını bırakmak istediğini fakat süreç hakkında bilgi sahibi olmadığını dile getirmiştir: “Bir yere gitmedim ama ben bırakmak istiyorum. (...). Bırakmak istedim ama araştırmadım doğrusu.” (K2).

Görüşmeler esnasında tedaviye erişime dair bilgi eksikliği olduğunu ifade eden katılımcılara, görüşme sonunda tedavi süreçleri ve başvuru mekanizmaları hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmamızdan elde ettiğimiz bulgulara benzer şekilde Taşdemir vd. (2020) de yürüttükleri çalışmada göçmenlere yönelik özelleşmiş tedavi programlarının olmadığını, göçmenlerin tedavi hizmetleri hakkında bilgi eksikliği yaşadıklarını, dil engeli nedeniyle hizmetlerden faydalanamama ve sınır dışı edilme kaygısıyla resmî kurumlarla iletişime geçmekten kaçınma eğiliminin olduğunu tespit etmiştir.

5. Sonuç ve Öneriler

İlgili literatür incelendiğinde göç olgusunun bağımlılık açısından risk faktörü olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da bu ilişkiyi anlamak amacıyla Bursa ilinde ikamet eden ve Suriye’den göç eden dört madde kullanıcısı bireyle görüşmeler gerçekleştirilmiş ve madde kullanım süreçleri anlaşılmasına çalışılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre arkadaş etkisi, çevrede yaygın kullanım, merak, ailevi problemler, sosyal destek yetersizliği ve gelecek kaygısı faktörlerinin kullanım açısından risk oluşturduğu görülmüştür. Benzer riskler göçmen olmayan gruplarla yapılan çalışmalarda da karşımıza çıkmakla birlikte; çalışma grubumuzda bu risklerin göç deneyimi ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Göç öncesi ülkelerinde yaşadıkları çeşitli travmatik deneyimler, göç esnasında yaşanan zorluklar ve göç sonrasında yeni bir kültüre uyum sağlama, ekonomik kaygılarla eğitimi devam ettirememeye, iş bulma kaygısı gibi nedenlerle bağımlılığa dair risklerin pekiştiği görülmektedir. Aynı zamanda bu grup tedavi sürecinde göçmen olmayan gruptan farklılaşan deneyimlere sahiptir. Katılımcıların bırakma motivasyonları olmakla birlikte dil problemi, sınır dışı edilme korkusu, tedavi hakkında bilgisizlik gibi sebeplerle tedavi süreçleri ilerleyememektedir. Madde deneyimlerinin sonucu olarak; başta sağlık, ailevi,

adli, ekonomik ve ruhsal olmak üzere hayatlarının pek çok alanının olumsuz etkilendiği görülmektedir. Çalışmamızda elde ettiğimiz bulguları destekleyen şekilde Dünya Sağlık Örgütü (2019) uyuşturucu sorununun pek çok halk sağlığı boyutu olduğunu vurgulamakta, bağımlılığı bir halk sağlığı problemi olarak ele almaktadır. Halk sağlığının da kolluk kuvvetleri, eğitim, sosyal politika gibi disiplinlerarası ihtiyaçları bulunmakta, bu nedenlerle uyuşturucu ile mücadelenin sadece sağlık hizmetleri üzerinden değil, çok paydaşlı bir şekilde yürütülmesi gerektiği vurgulanmaktadır.

Suriyeli göçmenlerin önemli kısmında literatürde aktarılan pek çok riskin bir araya geldiği görülmektedir. Şahin'in (2021) de vurguladığı gibi göç eden bireyler göç edilen ülkenin toplumuyla birlikte yaşamakta, bu açıdan yaşantılar grupları karşılıklı olarak etkilemektedir. Hem konuyla ilgili literatür taraması hem de araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak Suriyeli göçmenlere yönelik kültüre duyarlı önleme müdahalelerinin yapılandırılması ve uygulanmasının önemli olduğu görülmektedir. Bursa gibi Suriyeli göçmen nüfusun yoğun yaşadığı illerde yürütülmekte olan bağımlılıkla mücadele eğitim modüllerine göçmenlere ilişkin içeriklerin yerleştirilmesi; madde kullanımı olan bireylerin tedavi süreçlerine dair, göçmen grupların kendi anadillerinde görsel ve işitsel bilgilendirme materyallerinin hazırlanıp hedef gruplara ulaştırılması; tedavi kurumlarında dil bariyerini ortadan kaldırmaya yönelik çalışmaların yapılması bağımlılıkla mücadele çalışmaları için önerilmektedir. Göçmenlere yönelik yürütülecek farklı düzeylerde bağımlılığı önleme programlarının hem göçmen hem de ev sahibi toplumun refahı açısından önemli bir ihtiyaç olduğu görülmektedir.

Araştırma kapsamında yukarıdaki öneriler getirilmiş olmakla birlikte birlikte çalışma grubu ve kullanılan nitel yöntem bulguların genellenmesine izin vermemektedir. Araştırma sürecinde çalışma kriterlerine uyan farklı bireylere de ulaşılabildiği olmasına rağmen, bağımlılıkla ilgili bir araştırmaya dâhil olma konusunda bireyler kaygı yaşamış ve araştırmaya katılmayı kabul etmemişlerdir. Bu nedenle veri doygunluğuna ulaşılması noktasında çalışma grubunun dört kişiden oluşması sınırlılık olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte araştırma özel bir gruba ilişkin özgün bilgiler ortaya koymakta ve önemli fikirler vermektedir. Göç ve bağımlılık konusu ülkemizde yeterince çalışılmamıştır. İlgili konuda farklı çalışma gruplarının deneyimleri yeni bilgilerin elde edilmesine, farklı yöntemlerle yapılan araştırmalar da konuya ilişkin daha zengin bilgi birikimine imkân sağlayacaktır. Yoğun göçmen nüfusu barındıran ülkemizde göç ve bağımlılık ilişkisini ele alan araştırmalara ve araştırmalardan elde edilen bulguların göçmenlere yönelik hizmet sunan kurum ve kuruluşların çalışma programlarına rehberlik etmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

Kaynakça

- Abdullah, A. S. M., Fielding, R. ve Hedley, A. J. (2002). Patterns of Cigarette Smoking, Alcohol Use and Other Substance Use Among Chinese University Students in Hong Kong. *The American Journal on Addictions*, 11(3), 235-246.
- Adıgüzel, Y. (2017). Göç ve Göç Sonrası Türkiye'deki Mevcut Durum. M. Baloğlu, E. Göv ve T. Bağnaçık (Ed.), *Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Rehberlik Hizmetleri Kılavuz Kitabı* içinde (s. 26-44). Ankara: MEB. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü.
- Altıntoprak, A. E., Akgür, S. A., Kitapçıoğlu, G., Yüncü, Z. ve Coşkunol, H. (2014). Denetimli serbestlik olgularının retrospektif analizi: Sosyodemografik özellikler, bireysel ve ailesel bağımlılık ve suç öyküleri ve tedavi yanıtları. *Bağımlılık Dergisi*, 15(1), 1-9.
- Altonji, J. G., Cattan, S. ve Ware, I. (2016). Identifying sibling influence on teenage substance use. *Journal of Human Resources*, 52(1), 1-47.

- Amerikan Psikiyatri Birliği. (2014). *DSM-5 Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*. (E. Koroğlu, Çev.). Ankara: HYB Yay.
- Avrupa Uyuşturucu ve Uyuşturucu Bağımlılığı İzleme Merkezi (2021). *Avrupa Uyuşturucu Raporu: Eğilimler ve Gelişmeler*. Avrupa Birliği Yayın Ofisi.
- Aydın, D., şahin, N. ve Akay, B. (2017). G olayının ocuk sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz ocuk Hastanesi Dergisi*, 7(1), 8-14.
- Balcioğlu, İ., Doksat, M. K. ve Tan, O. (2001). Madde bağımlılığı, g ve suç. *Yeni Symposium*, 39(4),185-191.
- Baş, M., Molu, B., Tuna, İ. ve Baş, İ. (2017). G eden ailelerin sosyo-kültürel ve ekonomik değişiminin kadın ve ocuk yaşamına etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*. 6(3). 1680-1693.
- Bogic, M., Ajdukovic, D., Bremner, S., Franciskovic, T., Galeazzi, G. M., Kucukalic, A. ve Wang, D. (2012). Factors associated with mental disorders in long-settled war refugees: Refugees from the former Yugoslavia in Germany, Italy and the UK. *The British Journal of Psychiatry*, 200(3), 216-223.
- Brune, M., Haasen, C., Yagdiran, O. ve Bustos, E. (2003). Treatment of drug addiction in traumatised refugees. *European Addiction Research*, 9(3), 144- 146.
- Bryant, A. L., Schulenberg, J. E., O'malley, P. M., Bachman, J. G. ve Johnston, L. D. (2003). How academic achievement, attitudes, and behaviors relate to the course of substance use during adolescence: A 6-year, multiwave national longitudinal study. *Journal of Research on Adolescence*, 13(3), 361–397.
- Bulut, M., Savaş, H. A., Cansel, N., Selek, S., Kap, ., Yumru, M. ve Virit, O. (2006). Gaziantep niversitesi alkol ve madde kullanım bozuklukları birimine başvuran hastaların sosyodemografik zellikleri. *Bağımlılık Dergisi*, 7, 65-70.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson Education.
- Dama, N. (2019). Türkiye'deki Suriyeli gençlerin sosyoekonomik zelliklerinin değerlendirilmesi. *Ynetim ve alışma Dergisi*, 3(2).199-215.
- DS (2019). The public health dimension of the world drug problem: how WHO works to prevent drug misuse, reduce harm and improve safe access to medicine. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-MVP-EMP-2019.02> adresinden 29.04.2022 tarihinde elde edilmiştir.
- Erdamar, G. ve Kurupınar, A. (2014). Ortaretim rencilerinde görülen madde bağımlılığı alışkanlığı ve yaygınlığı: Bartın ili rneği. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(1), 65–84.
- Erdem, G., Eke, C. Y., Ögel, K. ve Taner, S. (2006). Lise rencilerinde arkadaş özellikleri ve madde kullanımı. *Journal of Dependence*, 7, 111-116.
- Evren, E. C., Saatçioğlu, ., Evren, B., Yancar, C., Eken, B. ve akmak, D. (2003). Madde kullanım bozukluğunda cinsiyet farklılığı: AMATEM'e yatan hasta verilerinin incelenmesi. *Düşünen Adam: Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi*, 16, 132-138.
- Ezard, N. (2012). Substance use among populations displaced by conflict: A literature review. *Disasters*, 36(3), 533-557.
- Fazel, M., Wheeler, J. ve Danesh, J. (2005). Prevalence of serious mental disorder in 7000 refugees resettled in western countries: A systematic review. *Lancet*, 365(9467), 1309–1314.
- Göç İdaresi Başkanlığı (2022). *Yıllara göre geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler*. <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> adresinden 29.04.2022 tarihinde elde edilmiştir.
- Görgülü, T. (2017). Madde kullanımı olan bireylerde umutsuzluk ve intihar düşünceleri: Ankara denetimli serbestlik rneği. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 28(2), 7–26.
- Görgülü, T. (2019). Madde kullanım risk faktörleri ve madde kullanım davranışının sonuçları: Madde kullanıcılarının deneyimlerine ilişkin nitel bir alışma. *Addicta-The Turkish Journal On Addictions*, 6(3), 511–538.
- Gratz, K. L. ve Tull, M. T. (2010). The relationship between emotion dysregulation and deliberate self-harm among inpatients with substance use disorders. *Cognitive Therapy and Research*, 34(6), 544–553.
- Grucza, R. A. ve Bierut, L. J. (2006). Cigarette smoking and the risk for alcohol use disorders among adolescent drinkers. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 30(12), 2046-2054.
- Güler, M. ve Demircan, D. (2022). Zorunlu g: Bağımlılık açısından riskli bir süreç. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 1-14.

- Güneş Aslan, G. ve Güngör, F. (2019). Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç sonrası yaşadığı sorunlar: İstanbul örneği. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11(18), DOI: 10.26466/opus.558512.
- Hanna, E. Z. ve Grant, B. F. (1999). Parallels to Early Onset Alcohol Use in the Relationship of Early Onset Smoking with Drug Use and DSM-IV Drug and Depressive Disorders: Findings From the National Longitudinal Epidemiologic Survey. *Alcoholism: Clinical and Experimental Research*, 23(3), 513-522.
- Hawkins, J. D., Catalano, R. F. ve Miller, J. Y. (1992). Risk and protective factors for alcohol and other drug problems in adolescence and early adulthood: Implications for substance abuse prevention. *Psychological Bulletin*, 112(1), 64-105.
- Horyniak, D., Melo, J. S., Farrell, R. M., Ojeda, V. D. ve Strathdee, S. A. (2016). Epidemiology of substance use among forced migrants: A global systematic review. *PLOS ONE*, 11(7).
- INCB. (2022). *Birleşmiş Milletler Uluslararası Uyuşturucu Kontrol Kurulu Raporu 2021*. <https://www.incb.org/incb/en/publications/annual-reports/annual-report.html> adresinden 29.04.2022 tarihinde elde edilmiştir.
- Iversen, V. C. ve Morken, G. (2003). Acute admissions among immigrants and asylum seekers to psychiatric hospital in Norway. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol*, 38(9), 515-519.
- Kabakçı-Yurdakul, I. (2016). *Nitel veri analizinde adım adım NVivo kullanımı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kara, P. ve Nazik, E. (2018). Göçün kadın ve çocuk sağlığına etkisi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 7(2), 58-69.
- Karriker-Jaffe, K. J. (2011). Areas of disadvantage: A systematic review of effects of area-level socioeconomic status on substance use outcomes. *Drug and Alcohol Review*, 30(1), 84-95.
- Kızmaz, Z. ve Bilgin, R. (2010). Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar ve suç: Diyarbakır örneği. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(32), 269-311.
- Kulaksızoğlu, A. (1999) *Ergenlik psikolojisi* (3. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Lubman, D. I., Cheetham, A., Yüceli M. (2015). Cannabis and adolescent brain development. *Pharmacol Ther*, 148:1-16.
- Lundborg, P. (2006). Having the wrong friends? Peer effects in adolescent substance use. *Journal of Health Economics*, 25(2), 214-233.
- Mason, M. J., Mennis, J., Linker, J., Bares, C. ve Zaharakis, N. (2014). Peer attitudes effects on adolescent substance use: The moderating role of race and gender. *Prevention Science*, 15(1), 56-64.
- Opaas, M. ve Varvin, S. (2015). Relationships of childhood adverse experiences with mental health and quality of life at treatment start for adult refugees traumatized by pre-flight experiences of war and human rights violations. *The Journal of Nervous and Mental Disease*, 203(9), 684-695.
- Ögel, K., Taner, S., Eke, C. Y. ve Erol, B. (2004). Madde bağımlılığını önlemede öğretmen ve ebeveyn eğitimlerinin etkinliğinin değerlendirilmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 5(4), 213-221.
- Öz, B. ve Alkeveli, A. (2018). Öğrencilerin madde kullanımı ve bağımlılığında etkili olan faktörlere bakışının demografik özelliklere göre incelenmesi: Çukurova Üniversitesi örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (39), 29-43.
- Özdemir, A. ve Budak, F. (2017). Göçün çocuk ruh sağlığı üzerine etkileri. *Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 212-223.
- Özer, S., Sirin, S. R. ve Oppedal, B. (2016). *Bahçeşehir study of Syrian refugee children in Turkey*. Bahçeşehir Üniversitesi.
- Özerim, G., Telli, M. B. ve Karaca, L. (2020). *Türkiye'deki Genç Mültecilere Yönelik Destek Mekanizmalarının Geliştirilmesi İçin Durum ve İhtiyaç Analizi Çalışması Raporu*. <https://euc.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2020/06/1.pdf>, Erişim Tarihi: 28.02.2022.
- Öztürk, Y. E., Kırlioğlu, M. ve Kıracı, R. (2015). Alkol ve madde bağımlılığında risk faktörleri. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 18(2), 97-118.
- Peconga, E. K. ve Høgh Thøgersen, M. (2020). Post-traumatic stress disorder, depression, and anxiety in adult Syrian refugees: What do we know? *Scand J Public Health*, 48(7), 677-687.
- Porter, M. ve Haslam, N. (2005). Predisplacement and postdisplacement factors associated with mental health of refugees and internally displaced persons: A Meta-analysis. *Jama*, 294(5), 602-612.

- Posselt, M., Galletly, C., de Crespigny, C. ve Procter, N. (2014). Mental health and drug and alcohol comorbidity in young people of refugee background: A review of the literature. *Mental Health and Substance Use*, 7(1), 19-30.
- Priebe, S., Giacco, D. ve El-Nagib, R. (2016). Public health aspects of mental health among migrants and refugees: a review of the evidence on mental health care for refugees, asylum seekers and irregular migrants in the WHO European Region. *Health Evidence Network Synthesis Report 47*.
- Priebe, S., Giacco, D. ve El-Nagib, R. (2016). Public health aspects of mental health among migrants and refugees: a review of the evidence on mental health care for refugees, asylum seekers and irregular migrants in the WHO European Region. *Health Evidence Network Synthesis Report 47*.
- Scherer, N., Hameed, S., Acarturk, C., Deniz, G., Sheikhan, A., Volkan, S., Örucü, A., Pivato, I., Akıncı, İ., Patterson, A. ve Polack, S. (2020). Prevalence of common mental disorders among Syrian refugee children and adolescents in Sultanbeyli district, Istanbul: Results of a population-based survey. *Epidemiol Psychiatr Sci*, 10(29), 1-9.
- Stewart, S. H. (1996). Alcohol abuse in individuals exposed to trauma: A critical review. *Psychological Bulletin*, 120(1), 83.
- Streel, E. ve Schilperoord, M. (2010). Perspectives on alcohol and substance abuse in refugee settings: Lessons from the field. *Intervention*, 8(3), 268-275.
- Şahin, M. (2021). Suriyeli Ergen ve Yetişkin Göçmenlerin Madde Kullanım Riskinin Değerlendirilmesi: Bursa Örneği. *1. Uluslararası Göç Araştırmaları Kongresi Tam Metin Kitabı*. Ankara
- Şaşman-Kaylı, D., Altıntoprak, A. E., Çelikay, H., Korkmaz, Y. B. ve Kabakçı, D. (2017). Madde bağımlılığı nedeniyle denetimli serbestlik tedavisine yönlendirilen bireylerde madde kullanım örüntüsü ile göç arasındaki ilişki. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 376-384.
- Tanrıkulu, A. C. ve Carman, K. B. (2009). Kars il merkezinde çeşitli üniversite öğrencileri arasında sigara kullanımı sıklığı ve risk faktörleri. *Türk Toraks Dergisi*, 10, 101-106.
- Tarhan, N. ve Nurmedov, S. (2013). *Bağımlılık- Sanal veya Gerçek* (2. Baskı). İstanbul: Timaş Yayınları.
- Taşdemir, M. Taşdemir, Küçükali, H., Uçar, A. ve Sur, H. (2020). Exploring alcohol and substance addiction among Syrian migrants in Turkey: A qualitative study integrating perspectives of addicts, their relatives, local and national institutions. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 7(4), 253-276.
- Telzer, E. H., Gonzales, N ve Fuligni, A. J. (2014). Family obligation values and family assistance behaviors: Protective and risk factors for Mexican-American adolescents' substance use. *Journal of Youth and Adolescence*, 43(2), 270-283.
- UNICEF. (2019). *Türkiye'de Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitimine İlişkin İstatistik Raporu*. Ankara: MEB-UNICEF.
- van de Wijngaart, G. F. (1997). Drug problems among immigrants and refugees in the Netherlands and the Dutch health care and treatment system. *Substance Use & Misuse*, 32(7-8), 909-938.
- Volkow, N. D., Swanson, J. M., Evins, A. E., DeLisi, L. E., Meier, M. H., Gonzalez, R. ... Baler, R. (2016). Effects of cannabis use on human behavior, including cognition, motivation, and psychosis: A review. *JAMA Psychiatry*, 73(3), 292-297.
- Weaver, H. ve Roberts, B. (2010). Drinking and displacement: a systematic review of the influence of forced displacement on harmful alcohol use. *Substance Use & Misuse*, 45(13), 2340-2355.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Zakletskaia, L., Wilson, E. ve Fleming, M. F. (2010). Alcohol use in students seeking primary care treatment at university health services. *Journal of American College Health*, 59(3), 217-223.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Problems arising from the nature of the migration phenomenon, namely the experiences before, during and after migration, directly affect mental health, and as a result, immigrants become a group at risk in terms of addiction. According to the studies conducted on this subject, it is seen that there is a relationship between migration and addiction, and there has been an increase in studies on this subject recently, and there are studies showing that individuals who migrated to another country comorbidly have mental problems and substance use disorders (Balçoğlu et al., 2001; Horyniak et al., 2016; Porter and Haslam, 2005; Posselt, Galletly, de Crespigny and Procter, 2014; Taşdemir et al., 2020). In this context, this study, which was carried out due

to the risk of an important social problem, aims to determine the substance use processes of young Syrian immigrants with substance addiction and related risk factors and to discuss the measures that can be taken against it.

Method

Phenomenology, one of the qualitative research designs, was used in the study. Semi-structured interviews were conducted with 4 substance users living in Bursa/Turkey who were selected by the criterion sampling method, and content analysis and descriptive analysis were conducted on the interview transcripts. The interviews were held between October 2019 and March 2021, and each lasted an average of 58 minutes. Within the scope of the study, four Syrian young immigrants, who are substance users, were interviewed. All of the participants are male and live in Bursa, a city of Turkey.

Findings and Discussion

All of the participants have traumatic memories of the civil war. When the pre-migration experiences of the participants are examined, it is seen that they had many traumatic experiences such as being exposed to armed conflict, going to prison, losing their family members as a result of conflicts, witnessing explosions, etc. Traumatic life events are considered as one of the risk factors for addiction. In addition to these traumas, migration was added to the lives of the participants. Within the scope of this study, it was observed that the traumatic events experienced by the individuals we interviewed continue to affect them in their later lives.

All of the participants have a history of smoking, alcohol and substance use. When the literature is examined, smoking and drinking alcohol are seen as the predictor variables for giving a try to any substance (Öztürk, Kırloğlu, & Kırac, 2016), and it is emphasized that alcohol and harmful substance use is higher in individuals who smoke (Zakletskaia et al., 2010). In addition, regular smoking in the early stages is considered as a risky behavior in terms of the possibility of addictive substance use later in life (Hanna & Grant, 1999). Participants' first attempts at smoking were at the ages of 11, 13, and 20; first attempt at drinking alcohol were at the ages of 13, 19, and 20; and first attempt at trying drugs were at the ages of 13, 16 and 20. When the ages at which the participants first tried cigarettes, alcohol and substances are evaluated, it is seen that they mostly coincide with the adolescence period.

When the stage of starting to use addictive substances of the study group was examined, it was seen that among the risk factors were the influence of friends, widespread substance use in the social environment, curiosity, family problems, anxiety about the future and lack of social support. Participants stated that they experienced some problems as a result of substance use. When analyzed, it was seen that these problems include health problems, economic problems, family problems, anger control problems, and legal problems. When the effects of substance use on the individual are examined, it can be seen that the outcomes are not only limited to an individual dimension but also have the potential to negatively affect the social fabric. Individuals experience deterioration in their health, family and social relations, and also experience legal and economic problems. These processes have a cost to society as well as to the individual. It was observed that all of the participants were motivated to be treated. However, it was observed that the treatment could not start or progress at all due to reasons such as insufficient information about the treatment processes, language and communication problems due to their lack of knowledge of Turkish, and especially their concerns about being deported.

Conclusion and Suggestions

According to the results of the study, it was seen that the factors such as the influence of friends, widespread substance use in the social environment, curiosity, family problems, lack of social support and anxiety about the future pose a risk in terms of substance use. Although similar risks are encountered in the studies conducted with non-immigrant groups, it was observed that these risks are correlated with migration in our study group. It is seen that the risk of addiction increased due to various traumatic experiences in their own countries before migration, the difficulties they experienced during migration and the process of adapting to a new culture after migration, the inability to continue their education due to economic concerns, and the anxiety of finding a job. Also, this group has different experiences in the treatment process than the non-immigrant group. Although the participants have the motivation to quit substance use, their treatments cannot progress due to the language barrier, fear of deportation, and lack of knowledge about treatment. It is seen that their substance use experiences affect many areas of their lives, especially health, family, forensic, economic and spiritual.

It is seen that many risks related to addiction coexist in a significant part of Syrian immigrants. As Şahin (2021) emphasizes, immigrating individuals live with the society of the country they migrated to, and therefore, their experiences mutually affect both groups. For this reason, there appears to be a need for different levels of addiction prevention programs for immigrants, for the welfare of both immigrants and the native society.

Teşekkür: Araştırma sürecinde verdiği katkılardan dolayı Uluslararası Doktorlar Derneği (AID) Bursa Şubesine teşekkür ederiz.

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
Etik Kurul Başkanlığı

Sayı :93772138-
Konu : Tez ve Anket İzni

19/02/2019

Sayın Doç. Dr. Fethi GÜNGÖR;

Yürütücülüğünü Yalova Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal Hizmet Bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Fethi Güngör'ün "Yalova ve Bursa'da Yaşayan Madde Kullanıcısı Gençler: Durum Tespiti ve Çözüm Önerileri" başlıklı Proje Öneri Yalova Üniversite Sosyal Bilimler Araştırma Etik Kurul tarafından incelenmiş, çalışma etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi rica ederim.

Prof. Dr. Mustafa ÖZTAŞ
Etik Kurul Başkan Yardımcısı

Ek : Sosyal Bilimler Etik Kurulu Kararı

337